

درآمد^۱

خودمونی عرض کنم که:

چندان موافق انتشار این جور کتابها نبودم و نیستم. به همین دلیل خجالت می کشم و احساس آدم خلاف کاری را دارم که بعد از حدود دو دهه مقاومت و ردّ بیش از ۱۰ عنوان اثر با عنوانی مشابه (اما اغلب ضعیف یا متوسط) خودم همین کار را کردم؛ اما انگیزه اولیه این رفتار من را بایستی به حساب ناچاری برای اداره یک موسسه انتشاراتی بگذارید. چرا که اولین سوال بسیاری از دانشجویان، تهیه کتابی خلاصه و جمع و جور و همین طور نمونه آزمونهاست که معنی آن برای یک ناشر روشن است؛ بخصوص اگر دهها ناشر دیگر آن را در انبان خود داشته باشند. بررسی کیفی همین کتابهای موجود هم انگیزه دیگری شد تا کتابی دیگر به این مجموعه اضافه کنم (البته قضاوت کیفیت این یکی با شما).

خلاصه هم فال بود و هم تماشا. زیرا نگاهی کلی و ارزیابانه به همه ادبیات کتابداری کردم، کتابهای زیادی را دوباره و سه باره خواندم، خلاصه کردم و همزمان تستها را هم جمع و جور کردم. شرح آن یکی کتاب (خلاصه مباحث) در مقدمه آن ذکر شد. اینها سبب شد تا جرقه هایی در ذهنم ایجاد شود و طرحهای انتشاراتی جدیدی را آغاز کنم. مجموعه آزمونها را هم دسته بندی کردم تا تحلیلی کیفی و آماری ارائه شود. یعنی نگاهی مطالعاتی نیز به آزمونها داشتم که امیدوارم بتوانم آن را تکمیل کنم و یا دیگران این کار را بکنند. برخی از نکات مهم مربوط به یافته ها را در متن کتاب نوشتم. مابقی را در مقاله ای عرضه می کنم تا بلکه وضع نادرست موجود بهتر شود. اگر چه روند کلی

۱. این مقدمه و مقدمه کتاب "خلاصه مباحث کتابداری و اطلاع رسانی" و برخی از نکته های مطرح در پای تعدادی از سوالات را حتما بخوانید؛ هم دانشجویان و هم اساتید محترم طراح سوال. زیرا حاوی نکته ها و تحلیلهای کمی و کیفی است که به نظرم مهم و مفید است. سعی خواهیم کرد سوالات جدیدتر را رایگان در سایت ناشر قرار دهیم تا با نمونه سوالات بعدی آشنا شوید.

موجود مثبت است. سوالات جدیدی را که قبلاً برای کلاسهای درس بارها و بارها از آن‌ها استفاده کرده بودم و آزمونش را خوب پس داده بود هم تنگ همین کتاب گذاشتم؛ همراه با نکته‌ها و برخی از فنون طراحی سوالات و پاسخ‌دهی به آنها.

از طرفی دیگر، وضعیت برگزاری آزمونها از نظر منابع درسی به گونه‌ای است که راهبری را برای دانشجو و حتی اساتید طراح سوال هم کمی دشوار می‌کند. اما شخصاً این وضعیت را بسیار می‌پسندم. چرا که آزمونها به گونه‌ای است که دانشجو ناچار است گاه بیش از آنچه که در ۴ سال دوره کارشناسی خوانده است را مطالعه کند. تازه، منابع تکمیلی بیشتری را هم باید بخواند. مثل یک چریک همواره باید آمادگی تغییر در منابع را داشته باشد!! این راهبردِ نانوشته در آزمونها سبب می‌شود تا دانشجویان بیشتر و بیشتر بخوانند. شاید این جور عادت به مطالعه را هم کسب کنند!! این کتاب را مکمل آن یکی کتاب (یعنی خلاصه مباحث) فرض کنید. چرا که بسیاری از سوالات، حاوی مفاهیمی است که تکرار آن در کتاب دیگر ضروری نبود. همین طور "سوالات جدیدی" همراه با "نکته‌های کاربردی" طراحی شده است که می‌تواند مفید باشد.^۱

منبع آزمونها

هسته اصلی سوالات این کتاب، مجموعه سوالاتی است که در آزمونهای ورودی دانشگاههای کشور طرح شده‌اند. شامل این ۳ گروه در بخش اول:

آزمونهای سازمان سنجش و آموزش کشور

آزمونهای سراسری دانشگاه آزاد

آزمونهای کتابداری پزشکی و

بخش دوم: که حاوی ۴۸۲ سوال جدید است که مولف کتاب آن را طراح کرده است تا مکمل برخی از بخش‌ها باشد. (مجموعاً حدود ۴۵۰۰ سوال)

ساختار دسته بندی سوالات

مبنای دسته بندی سوالات گرایشهای موضوعی خود سوالات بوده است. اما برای اجتناب از پراکندگی و ایجاد یکنواختی بیشتر تغییراتی در آن ایجاد شد. بدین ترتیب تحلیل موضوعی سوالات نیز ممکن خواهد شد. بعد از این دسته بندی کلی، سوالات مرتبط با هر زمینه موضوعی در دانشگاههای مختلف با هم ادغام شد. به این شرح:

۱. دو سه پاراگراف فوق تکرار مطالب پشت جلد این اثر و کتاب "خلاصه مباحث کتابداری و اطلاع رسانی" است که همزمان با هم منتشر شدند.

بخش اول:

مجموعه آزمون های کتابداری و اطلاع رسانی سازمان سنجش، دانشگاه آزاد و کتابداری پزشکی این بخش شامل این قسمت‌هاست:

۱. کتابخانه، کتابداری، مدیریت کتابخانه ها و آرشیو

شامل ۸۳۲ سوال در زمینه کلیات کتابداری، تاریخ و فلسفه، مدیریت و ساختمان و تجهیزات کتابخانه، حفاظت و نگهداری، خدمات عمومی، آرشیو و سایر پرسشهایی است که ماهیت کلی دارند یا با سایر دسته بندیهای موجود در این کتاب همخوانی نداشتند.

نکته: تعدادی از سوالات مربوط به نشر، مرجع شناسی، مجموعه سازی، سازماندهی اطلاعات و سایر جنبه‌های تخصصی کتابداری به دلیل طرح در کتابهای کلیات کتابداری مثل شناختی از دانش شناسی، تاریخ و فلسفه کتابداری و تاریخ اصول کتابداری و مانند آن در همین بخش آمده است تا گسستگی در سوالات برگرفته از این کتابهای پایه ایجاد نشود. این رویکرد بیشتر در همین بخش بوده است. زیرا در این بخش است که مباحث کلی کتابداری و همین طور آشنایی با مسائل مختلف کتابداری مطرح می‌شود و چاره‌ای هم نیست. به عبارت دیگر، دسته بندی سوالات در این بخش تا حدودی تحت تاثیر ترکیب "کتاب - موضوع" بوده است. رویکرد کتاب - موضوع به این معنی است که مبنای دسته بندی سوالات موضوع اصلی سوال است اما سوالات برگرفته از یک کتاب پایه خاص در همین زمینه موضوعی که احتمالاً مربوط به موضوعی دیگر است استثنا شود و در کنار سایر سوالات همان کتاب قرار گیرد. مثل سوالات مربوط به مرجع شناسی، سازماندهی، نشر و مجموعه سازی که از کتاب "شناختی از دانش شناسی" طراحی شده است. علت این رویکرد این بوده است که هم کتاب پایه درسی برای دانشجویان مشخص شود و هم زمینه موضوعی کلی مورد توجه قرار گیرد. بدین ترتیب دانشجویان می‌توانند برای آمادگی در آزمون‌ها برنامه ریزی و اولویت بندی کنند.

۲) **مجموعه سازی:** ۳۳۵ سوال در زمینه های مربوط به انتخاب و سفارش منابع اطلاعاتی، خدمات تحویل مدرک و زمینه های مرتبط با آن است.

۳) **سازماندهی اطلاعات:** این بخش حاوی ۷۵۳ سوال مربوط به آزمون‌ها با این دسته بندی موضوعی است:

الف. کلیات سازماندهی: ۲۰۳ سوال

یعنی همه سوالات مربوط به کلیات سازماندهی اطلاعات به استثنای بخشهای مستقل فهرست نویسی توصیفی، فهرست نویسی موضوعی، رده بندی کنگره، رده بندی دیوئی و برکه آرای (که هر کدام بخشی جداگانه دارند). مثلاً سوالات مربوط به نمایه سازی، فهرست نویسی رایانه ای، رده بندی ان ال ام و سرعنوان مش در همین بخش آمده است.

ب. فهرست‌نویسی توصیفی: ۱۸۲ سوال

پ. فهرست‌نویسی تحلیلی و سرعنوانهای موضوعی: ۱۳۲ سوال

ت. رده بندی کنگره (همراه با گسترشهای آن): ۷۷ سوال

ث. رده بندی دهدهی دیوئی (همراه با گسترشهای آن) ۱۳۲ سوال

ج. برگه آرای: ۲۷ سوال.

۴) مرجع شناسی؛ ۹۹۱ سوال در حوزه مرجع شناسی و مسائل مختلف آن را پوشش می دهد. بخش زیادی از سوالات مرتبط با مرجع شناسی مربوط به منابع مرجع و ناشران و نویسندگان آن است که تلاش شد این دسته از سوالات تفکیک شود. زیربخش های مرجع شناسی که هر کدام تفکیک و جداگانه شماره گذاری شده اند عبارتند از:

۱. مرجع شناسی: ۲۷۵ سوال (حاوی اصول و مبانی مرجع و مرجع شناسی)

۲. مراجع، منابع و ناشران فارسی: ۲۸۰ سوال

۳. مراجع، منابع و ناشران غیرفارسی: ۴۰۷ سوال

۴. مراجع، منابع و ناشران عربی: ۱۰۸ سوال

همان گونه که می بینید بسیاری از سوالات این بخش و حتی بخشهای دیگر درباره مراجع و منابع مهم و نشر آنها و خود موضوع نشر است.

البته "چاپ و نشر" بخش مستقلی است که حاوی ۲۴۷ سوال است. بدین ترتیب مجموع سوالات مرتبط با مراجع، منابع، چاپ و نشر و ناشران ۱۳۱۷ سوال (منهای خود مرجع شناسی) است که بیشترین تعداد سوال را در بین همه رده های موضوعی به خود اختصاص داده است. البته چنین کمیتی به دلیل اهمیت انواع منابع اطلاعاتی و نشر آنها غیرطبیعی نیست و بالطبع کتابداران بایستی در آینده نیز در آزمونها به این مسئله توجه داشته باشند.

نکته: بسیاری از سوالات بخشهای مختلف هر آزمون درباره منابع و آثار مرجعی است که به دلایلی در کتابهای مرجع شناسی، مجموعه سازی، سازماندهی اطلاعات و سایر حوزه ها مطرح می شوند و به همین دلیل نیز طراح سوال آن را مثلا در بخش مجموعه سازی قرار داده است. برخی از این گونه سوالات همچون ابزارهای مهم مربوط سازماندهی اطلاعات (مثل فهرستگانها و منابع جستجوی کتابشناختی خاص) یا ابزارهای مهم انتخاب در مجموعه سازی با توجه به رویکرد کتاب - موضوع در خود همین بخشها دسته بندی شد اما تعداد زیادی بر اساس زبان آنها به زیربخشهای مرجع شناسی منتقل شد. دلیل این دسته بندی هم این بود که امکان تحلیل سوالات از نظر کمی و کیفی ممکن شود.

(۵) چاپ و نشر

حاوی ۲۴۷ سوال مرتبط با چاپ و نشر و انواع منابع اطلاعاتی است. تعدادی کمی از سوالات می‌توانست در زیربخشهای مرجع شناسی قرار گیرد. با این حال تفاوتی در تحلیل سوالات ایجاد نمی‌شد. چرا که ماهیت زیربخشهای مرجع شناسی و بخش چاپ و نشر تا حدودی مثل هم است. بسیاری از سوالات مربوط به سایر بخشها بخصوص کلیات کتابداری و مجموعه سازی هم ماهیتا می‌توانست در بخش نشر قرار گیرد. مثل همه سوالات مربوط به معرفی انواع منابع اطلاعاتی و اجزا و ویژگیهای آن، که همان رویکرد کتاب - موضوع مبنای قرار گرفت. همان گونه که ذکر شد (بدون احتساب بسیاری از سوالات پراکنده در سایر بخشها) بیش از ۱۳۱۷ سوال مربوط به چاپ و نشر، ناشران، محصولات انتشاراتی و ویژگیهای آنهاست.

(۶) فناوری اطلاعات و ارتباطات؛ شامل ۳۱۴ سوال درباره کلیات علوم رایانه، فناوری ارتباطات، اینترنت و شبکه ها و مسائل کتابخانه ای مرتبط با آن است. این بخش قبلا در آزمونها چندان مورد توجه نبود اما در آزمونهای اخیر سازمان سنجش بخشی مستقل دارد. در سایر آزمونها نیز تعدادی از سوالات را به خود اختصاص می‌دهد. سوالات مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات در آزمونهای آینده بیشتر نیز خواهد شد و به دانشجویان توصیه می‌شود تا با دقت بیشتری مباحث مربوط به این زمینه موضوعی را بخوانند و آن را در برنامه مطالعاتی آینده خود نیز قرار دهند.

(۷) روش تحقیق و نگارش؛ حاوی ۱۶۱ سوال مرتبط با روش تحقیق، نگارش و آمار است که در همه آزمونها تعدادی از سوالات را به خود اختصاص می‌دهد. پیش بینی می‌شود در آینده سوالات مربوط به روشهای پژوهش کمی مختلف مثل کتابسنجی، علم سنجی، وب سنجی و اطلاع سنجی هم در سوالات آزمونها بیشتر مورد توجه قرار گیرد و یکی از محورهای اصلی پرسش باشد. احتمالا جنبه های فنی تر آمار نیز کمتر و به انواع روشهای پژوهش بیشتر توجه می‌شود. در سوالات اخیر سازمان سنجش نیز بخش مستقلی دارد و در آزمونهای سایر دانشگاهها هم یکی از محورهای آزمون است.

بخش دوم: سوالات اختصاصی مولف

این بخش حاوی ۴۸۲ سوال در زمینه های مختلف کتابداری است که مولف آنها را با استفاده از کتابهای پایه کتابداری و اطلاع رسانی طرح و به این مجموعه افزوده است. با این زیربخشها:

مجموعه سازی: ۲۳۲ سوال

چاپ و نشر: ۵۴ سوال

فناوری اطلاعات و ارتباطات: ۱۱۳ سوال

کتابخانه و کتابداری و مدیریت آن: ۸۰ سوال

شیوه طراحی بیشتر سوالات این بخش به گونه ای است که علاوه بر درک مفهومی به دقت مضاعف نیاز باشد. برخی از فنون به کار رفته برای ایجاد پیچیدگی بیشتر سوالات و گزینه های آن در "نکته" شرح داده شده است. پاسخ بسیاری از سوالات در ظاهر ساده و آسان است اما بیشتر فراگیران با تجربه هم در انتخاب گزینه‌ها با دشواری مواجه می‌شوند و گاه گزینه‌های غلط را انتخاب می‌کنند. پیشنهاد این است که ابتدا متن کامل منابع اخذ سوال مطالعه شود. سپس برای آزمایش خود در مطالعه و آزمون به این سوالات پاسخ دهید.

تعدادی محدودی از سوالات از منابع گوناگون است و منبع آن نیز ذکر نشده است. بعضی از سوالات هم بر اساس اطلاعات عمومی و تجربی افراد است. دلیل این امر آن است که در بیشتر آزمون‌ها تعداد محدودی سوال با همین شیوه طراحی می‌شود تا احتمال گزینش افرادی که تجربه و مطالعه بیشتری دارند بیشتر شود.

نکته‌های دیگر در باره کمیت و کیفیت سوال‌ها

(۱) تحلیل سوال‌ها نشان می‌دهد که برخی از آنها حرفه ای و تعدادی غیر حرفه ای است. تعداد زیادی نیز متأسفانه نادرست است. بیشتر سوالات به گونه ای طراحی شده اند که برای سنجش محفوظات و حضور ذهنی افراد مناسب است. این روش در طراحی سوال سبب می‌شود تا امکان سنجش و ارزیابی دانشجویانی با ویژگیهای ذهنی تحلیلی و انتقادی کمتر شود. به عبارت دیگر هر دو گروه موقعیتی برابر داشته باشند. لازم است حداقل تعدادی از سوالات به گونه ای طراحی شوند که بیشتر جنبه تحلیلی و مفهومی داشته باشد و یا از فونونی در طراحی همین سوالات تخصصی استفاده شود که میزان دقت، هوش، مقایسه و نکته سنجی دانشجویان برجسته و مستعدتر ارزیابی شود.

(۲) بسیاری از سوالات مربوط به سال تاسیس دقیق یک نهاد یا برگزاری یک همایش یا با ویژگیهایی مثل آن است که بهتر است حذف یا تعداد آنها کاهش یابد. برای سنجش مطالعات تاریخی بهتر است دوره های مهم تاریخی مورد توجه قرار گیرد. پاسخ به برخی از سوالات مربوط به سازماندهی اطلاعات نیازمند دسترسی به ابزاری است که در زمان آزمون موجود نیست. بدیهی است که این دسته از سوالات بهتر است حذف شود.

(۳) به استثنای تعداد محدودی از سوالات مربوط به سازماندهی اطلاعات که پاسخ آن به ابزار مربوط نیاز دارد، ترکیب و کمیت و کیفیت پرسشها همانی است که در دسته بندی سوالات ملاحظه کردید. با این تفاوت که در آزمونهای پزشکی بر منابع و ابزارهای پزشکی مثل رده ان ال ام و سرعنوان موضوعی پزشکی تاکید می‌شود. در بیشتر آزمون‌ها به مبانی و کلیات سازماندهی اطلاعات و استفاده از منابع و ابزارهای پایه توجه شده است.

۴) متأسفانه تا کنون توجه به منابع و مراجع عربی تقریباً در حد و اندازه منابع و مراجع فارسی و انگلیسی بوده است. این رویکرد تا حدود زیادی مربوط به منبع اصلی اخذ سوال در گذشته یعنی کتاب "مرجع شناسی" (اثر مرادی) بوده است. البته در سالهای اخیر تعداد این دسته از سوالات کمتر شده است و به سمت پایگاههای اطلاعاتی مهم ایران و جهان معطوف شده است. به عبارت دیگر سوالات مربوط به اصول و مبانی مرجع، با تفاوتی اندک، همانی است که بود اما ترکیب سوالات مربوط به منابع و مراجع تا حدود زیادی تغییر کرده است.

۴) محتوای موضوعی برخی از سوالات موجود ممکن است بعد از چند سال تغییر کرده باشد. مثلاً تغییر عنوان برخی از مجلات و سازمانها، ادغام تعدادی از منابع مرجع، تغییر نام تعدادی از منابع و سازمانها، یا تفاوت دیدگاههای برخی از صاحب نظران در زمینه های نظری. به همین دلیل در مطالعه این دسته از مطالب بایستی دقت بیشتر کرد. همین نکته باید به شکلی دیگر مورد توجه طراحان سوال در طراحی سوال از برخی از کتابهای ناروزآمد هم قرار گیرد. نمونه آن اثری است که در کتابهای مرتبط با مجموعه سازی به عنوان ابزار انتخاب معرفی شده است و همین اثر در کتابهای مربوط به سازماندهی و مرجع شناسی، ابزار سازماندهی و کتابشناسی و یا چند عنوان و لقب دیگر نام گرفته است. یقیناً همه آنها درست است. در چنین مواردی سوال باید به گونه ای طراحی شود که پاسخگو در انتخاب گزینه درست یا درست تر با تعارض مواجه نشود. متأسفانه بسیاری از سوالات همین ویژگی را دارد و نشان از عدم تسلط طراح سوال به جنبه های مختلف یک موضوع است.

۵) مشکلی دیگر در زمینه تعداد زیادی از سوالات این است که برخی از مفاهیم موجود در یک پاراگراف و حتی یک کتاب خاص در همان بافت یا زمینه (Context) دارای مفهوم مورد نظر است. به محض تفکیک آن مفهوم از بافت کتاب ممکن است مفهوم و تفسیر متفاوتی پیدا کند و حتی با مفاهیم مشابه در بافت کتابهای دیگر درآمیخته شود و تعبیر دیگری پیدا کند که از نظر طراح سوال دور مانده است اما دانشجو ممکن است این مفهوم را در بافتهای متفاوت مطالعه کرده باشد. در اینجا نیز دانشجو با تعارض مواجه می شود و نمی تواند گزینه درست را انتخاب کند. در همه بخش ها متأسفانه چنین پرسش هایی یافت می شود. مثل منبع Books In Print که در کتابهای مجموعه سازی به عنوان ابزار انتخاب معرفی می شود و در کتابهای مرجع و سایر آثار و ویژگیهای دیگر آن مثل کتابشناسی بودن یا دهها ویژگی دیگر مورد توجه قرار می گیرد. بدیهی است همه آنها درست است و می تواند مورد سوال قرار گیرد اما در طراحی سوال بایستی به این موارد دقت شود تا مثلاً یک سوال دو گزینه درست نداشته باشد. متأسفانه بسیاری از سوالات همین مشکل را دارد و دو یا چند گزینه را می توان انتخاب کرد. گزینه درست تر نیز به ذهنیات و دیدگاه طراح سوال بستگی دارد که خدا می داند.

شاید این گونه استدلال شود که در شرایط برابر تغییری آنچنانی در نتایج آزمون ایجاد نمی شود زیرا برای همه دانشجویان مشکل ایجاد می کند. اما از این نکته نباید غافل بود که در چنین مواردی بیشتر دانشجویانی که منابع متعدد را خوانده اند و اطلاعاتی روزآمد و چندجانبه دارند با مشکل مواجه می شوند؛ و گرنه دانشجویی که فقط یک منبع درسی را خوانده است کمتر با این دشواری روبرو می شود. به عبارت دیگر برگزاری مسابقه یا آزمون برای انتخاب بهترینها تا حدودی با هدف اصلی خود تعارض پیدا می کند و کفه ترازو به سمت دانشجویانی میل خواهد کرد که برخی از منابع خاص و محدود را مطالعه کرده اند. به همین دلیل باید طراح سوال نگاهی چندجانبه داشته باشد و به این ظرایف نیز دقت کند.

۶) بسیاری از زمینه های موضوعی یا منابع اخذ سوال تنها در یک سال مورد توجه طراح سوال بوده است که بیشتر نشانگر اعمال سلیقه فردی در انتخاب سوال و موضوع یا حتی منابع است. در تحلیل موضوعی سوالات و انتخاب منابع و تعیین اولویتهای مرتبط با آن حتما این نکته مهم را در نظر داشته باشید.

۷) بهترین روش برای تحلیل سوالات، مجموعه آزمونهای سالهای آخر و همین طور توجه به زمینه های اصلی سوالات است. مثلا در آزمونهای دوره های قبل اخلاق و معارف اسلامی یکی از زمینه های موضوعی بوده است. اما در سالهای اخیر حذف شده است. و یا در گذشته سوالات زبان انگلیسی به گرامر و زبان عمومی محدود بود. اما در سالهای اخیر به گرایشهای تخصصی توجه می شود. همین طور در چند سال جاری به فناوری اطلاعات و ارتباطات در تمام آزمون ها توجه خاص می شود. به همین دلیل در انتخاب راهبرد مطالعه به این نکات توجه ویژه داشته باشید:

الف) ابتدا زمینه موضوعی غالب در آزمونهای چند سال آخر به خصوص ۲ سال قبل را تحلیل کنید.

ب) متناسب با این زمینه های موضوعی منابع اصلی مطالعه خود را انتخاب کنید.

ج) در صورت امکان منابع تکمیلی مربوط به زمینه موضوعی بند ب را بخوانید.

د) و در نهایت به زمینه های عمومی تر و حاشیه ای توجه کنید.

تحلیل کل سوالات نشان می دهد که زمینه های موضوعی که در همه سالها مورد توجه بوده است همانهایی است که در این کتاب پیشنهاد شده است و بخشهای کتاب نیز بر اساس آن است. با این حال خودتان نیز سوالات را ارزیابی و تحلیل کنید. (سوالات ۲ سال آخر آزمونها برای ارزیابی سرفصلها و تحلیل گرایشهای فعلی در پایان همین کتاب و سایت ناشر قرار دارد.)

۸) تا حد ممکن سعی شده است منبع هر آزمون و حتی سال برگزاری آن (بخصوص سالهای آخر) نوشته شود تا شما امکان ارزیابی گرایشهای موضوعی موجود در سوالهای چند سال آخر را

داشته باشید. این نکته از این جهت مهم است که بسیاری از کتاب‌ها و موضوعاتی که در سالهای نخست مد نظر طراح سوال در دانشگاههای مختلف کشور بوده است، هم اکنون چندان مورد توجه نیست. البته خدا می‌داند؟! زیرا سوالات و منابع درسی تا این مدت شناور بوده است. اما در هر حال روند آن مثبت بوده است. برای مثال (۱) سوالات در سالهای اخیر تخصصی‌تر شده است. (۲) سوالات مربوط به معارف و اخلاق اسلامی کلاً از مجموعه سوالات دانشگاههای سراسری حذف شده است. (۳) بخش سوالات مرتبط با ادبیات کودکان و نوجوانان و برخی از زمینه‌های عمومی‌تر مرتبط با کتابداری حذف یا کمتر شده است. (۴) دسته‌بندی سوالات و حتی گرایشهای موضوعی سوالات در زمینه‌های مختلف بخصوص سازمان‌سنجش تا حدود زیادی تغییر کرده است و بخش مهمی مثل فناوری اطلاعات و ارتباطات، روش تحقیق و آمار به آن اضافه شده است. (۵) سوالات مرتبط با زبان در سازمان‌سنجش و دانشگاه آزاد تخصصی‌تر شده است و کتابداری پزشکی هم گرایش موضوعی پزشکی دارد که احتمالاً به زودی گرایش کتابداری هم به آن اضافه خواهد شد. این گرایش به سمت سوالات تخصصی و حرفه‌ای‌تر در سالهای آتی ادامه خواهد یافت. منابع و دسته‌بندیها نیز احتمالاً تغییر خواهند یافت. زیرا هم تجربه برگزارکنندگان آزمونها بیشتر می‌شود و هم منابع درسی تغییر خواهند کرد. بازنگری در خود رشته‌های درسی در سالهای آتی سبب خواهد شد تا گرایشهای موضوعی تا حدودی باز تغییر کند. اینها همه باید مورد توجه دانشجو باشد.

یک نکته تکراری اما مهم درباره سوالات چندگزینه‌ای

فراموش نکنید که بیشتر سوالات آزمونها، چندگزینه‌ای است. نحوه مطالعه یک مفهوم برای آمادگی در یک آزمون تشریحی و چندگزینه‌ای کاملاً متفاوت است. در آزمونهای چندگزینه‌ای بیشتر باید درک مفهوم را هدف قرار دهید.

برای موفقیت بیشتر در انتخاب کتاب، موضوع، مطالعه و سایر ملاحظات سعی کنید گاه خود را "طراح سوال" فرض کنید: هدف آزمون را در ذهن خود مرور کنید و حتی سعی کنید با نحوه طراحی یک سوال چندگزینه‌ای آشنا شوید و چند سوال را هم خود طراحی کنید. هر چه مهارت شما در زمینه طراحی یک سوال چندگزینه‌ای بیشتر شود، هم بهتر می‌توانید با نحوه مطالعه آشنا شوید و هم بهتر به سوالات پاسخ دهید. مهارت در طراحی سوال سبب می‌شود تا قدرت پیش‌بینی سوالات و خواندن ذهن طراح سوال و در نتیجه برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی هم در شما بیشتر شود.

با دقت در بسیاری از سوالات چندگزینه‌ای می‌توانید بسیاری از پاسخهای نادرست را حذف کنید. ارزیابی سوالات چندگزینه‌ای ثابت کرده است که برخی از سوالها را می‌توانید با دقت بیشتر در سوال و برخی از گزینه‌های آن پاسخ دهید. ایجاد انحراف ذهنی، سنجش میزان دقت، بازی با

کلمات، ارزیابی سرعت عمل، سنجش قدرت استنتاج و نتیجه‌گیری از جمله فنون مورد توجه طراحان سوال حرفه‌ای است. متأسفانه برخی از طراحان سوال دانشگاهها تجربه لازم در طراحی سوال را ندارند. به همین دلیل تعدادی از سوالها به گونه‌ای است که تمام گزینه‌ها نادرست است و برخی از آنها برعکس، یعنی تمام گزینه‌ها درست است؛ گروهی از سوالها به گونه‌ای است که با دقت در سوال و گزینه‌ها می‌توان پاسخ آن را به راحتی و حتی بدون مطالعه قبلی در آن زمینه پیدا کرد.

پس ملاحظه می‌کنید که ارزش آن را دارد که برای موفقیت در زمینه‌های فوق بیشتر دقیق شوید. البته با یک مهارت اساسی هم آشنا شدید.^۱

در بسیاری از موارد هدف طراح سوال از طرح پرسش علاوه بر سنجش میزان اطلاعات دانشجوی، ارزیابی میزان دقت و نکته‌سنجی وی می‌باشد. استفاده هوشمندانه پرسشگر از فنون و کلمات می‌تواند پیچیدگی سوال را بیشتر کند و بدین ترتیب هوش، دقت، نکته‌سنجی، سرعت عمل و تسلط محتوایی دانشجویان را دقیق‌تر ارزیابی نماید. در چنین مواردی دانشجوی باور قطعی دارد که گزینه درست را انتخاب کرده است. اما غافل از هوشمندی طراح سوال در طراحی سوالی چند منظوره و ایجاد ابهام بیشتر در انتخاب یک گزینه درست یا درست‌تر و نقش ویژه برخی از کلمات کلیدی است. در هر حال انتخاب چنین رویکردی باید مورد توجه دانشجو باشد.

برای تسلط بیشتر در پاسخ به چنین سوالاتی توصیه می‌شود طراحی سوالات پیچیده را نیز خود تمرین کنید. این جوری هم با تسلطی بیشتر محتوا را درک می‌کنید و هم با چنین فنونی آشنا خواهید شد. البته دقت کنید که تنها یک گزینه، درست یا درست‌تر باشد و استدلال لازم برای حذف گزینه‌های نادرست یا انتخاب گزینه درست را داشته باشید. برای سنجش میزان موفقیت خود در طراحی سوالی پیچیده اما درست، دیگران را هم آزمایش کنید. اگر توانستید چنین سوالاتی را به درستی طراحی کنید و تسلط کافی یافتید، شاخص خوبی برای ارزیابی خودتان بدست آوردید. چنین رویکردی سبب خواهد شد تا متون درسی و علمی را نیز با دقت بیشتری مطالعه و درک کنید.

برخی از نکته‌های مهم مربوط به طراحی و پاسخ به سوالات، مثل استفاده از کلمات گمراه‌کننده بخصوص قید و صفت در ایجاد پیچیدگی بیشتر را در زیر خود سوالات بخصوص بخش دوم کتاب ذکر کردم که توصیه می‌شود آن را مطالعه نمایید.

در پایان لازم است از کسانی تشکر کنم که در انتشار این اثر همکاری داشتند. در میان این عزیزان سهم محمد نورانی از همه بیشتر بود. وی با پشتکاری بی‌نظیر به آموزش صفحه‌آرایی کتاب و سایر مسائل فنی نشر مشغول است و با انگیزه‌ای که در او سراغ دارم به سرعت در این زمینه حرفه‌ای

۱- حمید محسنی. خلاصه مباحث کتابداری و اطلاع‌رسانی. (تهران: کتابدار، ۱۳۸۹). ص. ۷.

خواهد شد. دسته بندی و صفحه آرایی خسته کننده این اثر نیز بیشتر بر عهده محمد بود. وی شب و روز کار کرد تا این اثر به موقع منتشر شود. زحمت طرح جلد بر عهده نسرين حاجی علی بود و برای سرعت بیشتر در صفحه آرایی و دسته بندی اطلاعات هم چند شب و روز همکاری داشت. خانم پریسا وزیرپور کشمیری نیز با دقت و سرعت فراوان کار حرفچینی این کتاب را به سرانجام رساندند. مثل بیشتر کارها از جمله نشر این کتاب، افراد زیاد دیگری هم زحمت کشیده اند که از همه آنها قدردانی می کنم.

حال که این کتاب در این حد به سرانجام رسید دریافتم که علاوه بر کاربردهای معمول این گونه آثار، زمینه های مطالعاتی زیادی هم در این حوزه وجود دارد که امیدوارم در آینده آن را تکمیل کنم. از افراد علاقمند به خصوص دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری هم انتظار می رود به این مهم در غالب پایان نامه دانشجویی پردازند. نشر کتابدار آماده هر گونه مشاوره و همکاری در این زمینه خواهد بود. در پایان از اساتید و دانشجویان محترم انتظار دارم که کاستیهای کار را گوشزد کنند تا در ویرایشهای بعدی اعمال شود.

حمید محسنی

نمونه چند تا سوال با توضیح از متن کتاب

۱۳۴. روش‌های مرسوم بازیابی اطلاعات از منابع کتابخانه عبارت است از:

- الف. نمایه‌سازی و چکیده نویسی
- ب. فهرست نویسی
- ج. رده بندی و ترجمه
- د. همه موارد

نکته: اینها روشهای مرسوم سازماندهی اطلاعات است. سوال ایراد دارد.

۱۸۵. کدام یک از جملات زیر صحیح می‌باشد؟ (آزاد، ۸۶)

الف. اشتراک مستقیم نشریات ادواری بر اشتراک نشریات ادواری از طریق کارگزار ترجیح دارد.

ب. اشتراک مستقیم مقرون به صرفه است.

ج. اشتراک غیرمستقیم مقرون به صرفه نیست.

د. اشتراک نشریات ادواری از طریق کارگزار بر اشتراک مستقیم ترجیح دارد.

نکته: گزینه‌ها نادرست است. زیرا هر کدام از روش‌های سفارش مستقیم و غیرمستقیم مزایا و مزایایی دارد. برتری هر کدام بستگی به شرایط دارد.

۲۱۳. با توجه به "پیش‌نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران" چه درصدی از بودجه کتابخانه باید با نظر رئیس کتابخانه برای تهیه منابع تخصیص یابد؟ (پزشکی، ۷۶)

الف. ۶۰ - ۸۰ درصد

ب. ۵۰ - ۷۰ درصد

ج. بیش از ۸۰ درصد

د. ۷۰ - ۹۰ درصد

نکته: ۳۰ تا ۷۰ درصد درست است.

۲۶۰. در سفارش کتاب برای کتابخانه ارائه کدام یک از موارد زیر نقش مهمتری

دارد؟ (پزشکی، ۸۰)

الف. نویسنده + عنوان کتاب + نوع صحافی

ب. عنوان کتاب + تاریخ انتشار + موضوع

ج. عنوان کتاب + نویسنده کتاب

د. ISBN

نکته: در همه موارد صادق نیست.

۲۷۴. کدام گزینه در مورد انتخاب پایاندها صحیح است؟ (آزاد، ۸۲)

الف. نشریات چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی پایاندهای علمی را بدون توجه به سطح آنها چکیده می‌کنند.

ب. پایاندهای معتبر علمی و غیر علمی در تعدادی از نشریات چکیده و نمایه‌سازی می‌شوند.

ج. در انتخاب پایاندهای علمی باید به تعداد نشریاتی که آنها را چکیده و نمایه کرده‌اند توجه داشت.

د. نمایه‌شدن پایاندهای علمی و غیر علمی در نشریات چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی عاملی در انتخاب آنها محسوب نمی‌شود.

نکته: گزینه ب و ج هر دو درست است.

۲۷۶. خصوصیات اصلی نمایشگاه‌های کتاب و منابع اطلاعاتی چیست؟ (آزاد، ۸۳)
- الف. ارائه مستقیم کتاب و منابع اطلاعاتی توسط ناشران و تولید کنندگان به نمایندگان کتابخانه‌ها و بازدید کنندگان از نمایشگاه‌ها.
- ب. ارائه تخفیف‌های مناسب به خریداران و بازدید کنندگان از نمایشگاه‌ها.
- ج. ارائه و معرفی آثار و منابع اطلاعاتی به وسیله‌ی ناشران به طور مستقیم.
- د. امکان مطالعه‌ی محتوای منابع اطلاعاتی و دیگر مواد کتابخانه‌ای
- نکته: تمام گزینه‌ها مهم‌اند و نمی‌توان هیچ گزینه‌ای را انتخاب کرد. طرح سوال ایراد دارد.
۲۸۲. مجله‌های نقد و بررسی چه نقشی در انتخاب منابع اطلاعاتی دارند؟ (آزاد، ۸۳)
- الف. ارزیابی و معرفی منابع اطلاعاتی
- ب. کمک به شناخت محتوای منابع اطلاعاتی
- ج. کمک به شناسایی منابع تازه منتشر شده
- د. تعیین حدود کارآیی منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها
- نکته: هر چهار گزینه می‌تواند درست باشد.
۲۸۳. افزایش شکل الکترونیکی مجلات مربوط به چه امری است؟ (آزاد، ۸۳)
- الف. استقرار شبکه‌های اطلاعات
- ب. استفاده از رایانه
- ج. اینترنت و رواج بهره‌گیری از آن
- د. رواج نشر الکترونیکی
- نکته: تاثیر گزینه ج بیشتر از سایر گزینه‌هاست. اما سایر گزینه‌ها هم درست است.
۲۸۸. مهمترین فعالیت تخصصی کتابدار است. (آزاد، ۸۴)
- الف. سازماندهی ب. اشاعه اطلاعات ج. خدمات جنبی د. انتخاب کتاب
- نکته: همه گزینه‌ها از جمله فعالیت‌های مهم تخصصی کتابدار است.
۲۸۹. کدام ویژگی بیش از بقیه لازمه مجموعه سازی در کتابخانه‌ها است؟ (آزاد، ۸۴)
- الف. داشتن روابط عمومی قوی
- ب. شناخت بازار تجارت کتاب
- ج. آشنایی با شیوه‌های خلاصه نویسی
- د. آشنایی با شیوه‌های رده بندی و فهرستنویسی
- نکته: گزینه الف و ب هر دو درست است.
۴. پدیده انفجار اطلاعات چه عواقب منفی داشته است؟
- الف) آلودگی اطلاعات ب) افزایش اطلاعات ج) اضافه بار اطلاعاتی د) الف و ج
۵. اطلاعات فاقد ارزش محتوایی را.....می‌نامند.
- الف) انفجار اطلاعات ب) آلودگی اطلاعات ج) اطلاعات اضافی د) هیچ‌کدام

نکته: (۱) اطلاعات اضافی گاه می تواند آلودگی اطلاعات مسبب شود اما همیشه این گونه نیست، زیرا همین اطلاعات ممکن است برای دیگران و حتی خود فرد در زمانی دیگر اطلاعاتی کیفی باشد. جستجوی نادرست شاید از مهم ترین دلایل بازیابی اطلاعات اضافی باشد.

(۲) نکته بعدی در باره این سوال و سوالاتی مثل آن این است که گاه طراح سوال علاوه بر درک مفهوم، به دنبال سنجش دقت دانشجو هم می باشد. در چنین مواردی پیچیدگی سوال بیشتر می شود و احتمال خطا در گزینش پاسخ درست را افزایش می دهد. برای مثال در این سوال هر ۳ گزینه اول پدیده ای منفی تلقی می شوند. اما اطلاعات اضافی و آلودگی اطلاعات خود یکی از نتایج انقباض اطلاعات است. به عبارت دیگر انقباض اطلاعات از این جهت منفی تلقی می شود که موجب آلودگی اطلاعات و مسائلی مانند آن هم می شود. یعنی همه این اطلاعات انبوه فاقد ارزش تلقی نمی شود. بلکه در آمیختن دو اطلاعات کیفی و فاقد ارزش منفی است. پس گزینه اول نادرست است.

(۳) نکته مهم دیگر آن که در بسیاری از موارد از اصطلاحاتی تفصیلی و پرکاربرد برای توصیف برفی از مفاهیم استفاده می شود و یکی از اهداف طراح سوال نیز توجه به همین نکته است. در این سوال آلودگی اطلاعات چنین نقشی دارد. اطلاعات اضافی گزینه ای انحرافی است که به دلیل نزدیکی واژگانی و مفهومی با "افزافه بار اطلاعاتی" و حتی قرابت مفهومی با "آلودگی اطلاعات" موجب سردرگمی و شک پاسخگو می شود.

۶. در سال های اخیر کدام راهبرد برای مجموعه سازی و تهیه منابع اطلاعاتی بیشتر مورد توجه کتابخانه ها قرار گرفته است؟

الف) راهبرد نگهداری (ب) راهبرد دسترسی (ج) راهبرد مالکیت (د) هیچ کدام

نکته: به طور کلی دو راهبرد برای مجموعه سازی وجود دارد که همان "راهبرد دسترسی" و "راهبرد مالکیت" است. بنابر این هر گزینه دیگر نادرست و انحرافی است. راهبرد نگهداری نیز همان راهبرد مالکیت است. به عبارت دیگر دو گزینه الف و گزینه ج نمی تواند با هم درست باشد. مگر آن که گزینه ثالثی به نام "گزینه الف و ج" داشته باشیم. همین نکته در مورد دو سوال بعدی هم صادق است.

۸. اگر کتابخانه ای منابع مورد نیاز خود را برای استفاده احتمالی در آینده انتخاب و تهیه نماید چه راهبردی را اتخاذ نموده است؟

الف) راهبرد نیازسنجی (ب) راهبرد نگهداری (ج) راهبرد دسترسی (د) هیچ کدام

نکته: نگرش اصلی در راهبرد نگهداری همان استفاده "احتمالی" در آینده است. البته ممکن است بسیاری از این منابع بلافاصله و بارها استفاده شوند. برای منابع هسته راهبرد نگهداری بهترین راهبرد است. استفاده از خدمات تحویل مدرک و امانت بین کتابخانه ای نیز نوعی راهبرد دسترسی مسبب می شود.

۶۲. مجموعه افرادی که کتابخانه برای پاسخ به نیازهای اطلاعاتی آنان تشکیل شده چه نام دارند؟
الف) اعضای کتابخانه (ب) افراد عضو (ج) جامعه کتابخانه (د) هیچ‌کدام
نکته: تفاوت ظریف بین جامعه کتابخانه از یک طرف و مراعات، استفاده‌کنندگان و اعضای کتابخانه مد نظر است. اغلب به دلیل همین تفاوت ظریف گزینه اشتباه را انتخاب می‌کنند. بسیاری از مراعات، استفاده‌کنندگان و اعضا ممکن است جامعه (اصولی) کتابخانه نباشند.
۶۵. بودجه کتابخانه عمومی معمولاً چگونه تهیه می‌شود؟
الف) از طریق افراد خیر (ب) از طرف دولت (ج) از طریق شهرداری (د) از طریق هدایا
نکته: گاه دولت و افراد غیر هم بخشی از بودجه کتابخانه‌های عمومی را تأمین می‌کنند. برای مثال در ایران وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بخشی از بودجه این دسته از کتابخانه‌ها را تأمین می‌کند. اما "معمولاً" وظیفه اصلی تأمین بودجه کتابخانه‌های عمومی بر عهده شهرداری است. در ایران نیز شهرداریها موظفند بخشی از درآمدهای شهرداری را به این امر اختصاص دهند.
۶۸. مهارت‌های مربوط به دانش و ذهنیات انتخاب‌کنندگان، مدیران کتابخانه‌ها و مسئولین مجموعه‌سازی چه نوع مهارتی است؟
الف) مهارت عملیاتی (ب) مهارت اجرایی (ج) مهارت ذهنی (د) مهارت علمی
نکته: تمام مهارت‌های انتخاب به دو دسته اصلی مهارت‌های ذهنی و عملیاتی تقسیم می‌شود. سایر گزینه‌ها انحرافی است.
۲۱۵. کدام ابزار برای دسترسی به محتوای ادواریها کاربرد بیشتری دارد؟
الف) کاردکس (ب) نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌ها (ج) کتابشناسی‌ها (د) برگه‌دان‌ها
نکته: حتی بسیاری از دانشجویان باهوش و ممتاز هم با اطمینان خاطر گزینه نادرست الف را انتخاب می‌کنند. کلید حل این مشکل توجه به خود سوال به خصوص واژه "مفتوی" است. کاردکس حاوی "مفتوای" ادواریها نیست بلکه حاوی عنوان، موجودی و برقی از اطلاعاتی است که جنبه مفتوایی ندارد. برعکس، نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌ها ابزاری ضروری برای دسترسی به مفتوای ادواریها است. دقت در سوال و برقی از واژه‌های کلیدی آن پیشنهاد می‌شود. به سوال بعد دقت شود.
۲۱۹. کدام دسته از منابع زیر در گروه ادواری‌ها (Periodicals) قرار نمی‌گیرد؟
الف) سالنامه‌ها (ب) مجله‌ها (ج) روزنامه‌ها (د) هفته‌نامه‌ها
نکته: تمام گزینه‌ها نوعی پاینده هستند. همه ادواریها، پاینده نیز محسوب می‌شوند. اما پاینده‌هایی ادواری محسوب می‌شوند که سالی پیش از یک شماره (یعنی حداقل دو شماره) منتشر شوند. سالنامه‌ها سالی یک شماره دارند. بنابراین ادواری محسوب نمی‌شوند.

۲۲۰. منابع اطلاعاتی که سالی فقط یک بار منتشر می شوند در کدام دسته از گروههای زیر قرار می گیرند؟
 الف) سالنامه ها ب) سالنامهها ج) پیاپیها د) هیچکدام
 نکته: برقی از منابع، سالی یک بار منتشر می شوند اما ممکن است سالنامه و سالنامه نباشند اما هتما در گروه پیاپیها قرار می گیرند.

۳۹۸. تهیه نرم افزارهای کتابخانه معمولا به چه شکلی است؟

الف) مانند هر کالای دیگر تهیه می شود. ب) معمولا براساس قرارداد تهیه می شود.

ج) هر سال باید هزینه اشتراک آن پرداخت شود. د) نیازمند دوره ای آزمایشی است.

نکته: قبل از مطالعه کامل این نکته، ابتدا به سوال فوق و دو سوال بعری پاسخ دهید. سپس این نکات مهم را مطالعه کنید و در آفر به سوال چهارم پاسخ دهید. برقی دیگر از سوالات با همین ویژگی مشترک را بعدا آزمایش کنید.

در انتقاب گزینه درست برای این سوال و سه سوال بعری و بسیاری از پرسش های دیگر - که حاوی قیدهایی مثل معمولا، همواره، اغلب، کمتر و مانند آن است - بایستی توجه ویژه کرد. بیشتر پاسخ های نادرست به این دسته از سوالات نیز به دلیل همین بی توجهی به چنین واژه هایی است. معمولا در این گونه سوالات یکی از گزینه ها "درست یا درست تر" است. برای مثال، سوال فوق را می توان این گونه تملیل کرد که "تعداد کمی از نرم افزارها مانند هر کالایی دیگر تهیه می شود و نه همه آنها (مربوط به گزینه الف)"، "تهیه تعداد معدودی از نرم افزارها ممکن است بر اساس ترمید اشتراک سالانه باشد، و نه همه آنها (مربوط به گزینه ج)". اما در هیچ کدام از این دو گزینه الف و ج از قیدهای فوق استفاده نشد. به عبارت دیگر، این نتیجه گرفته می شود که "همواره مانند هر کالایی دیگر تهیه می شود (مربوط به گزینه الف)" و یا "همواره باید هزینه اشتراک سالانه پرداخت شود (مربوط به گزینه ب)" در حالی که این گونه نیست. در هر دو گزینه فوق اگر واژه "همواره" را اضافه کنید تغییری در معنای گزینه و منظور پرسشگر ایجاد نخواهد شد اما راهنمای خوبی برای حذف این دو گزینه نادرست است. پرسشگر برای پیگیری بیشتر و اهدافی دیگر از واژه "همواره" عمدا استفاده نکرده است. در عوض توجه به قید "معمولا" در خود سوال و گزینه ب می تواند راهنمای خوبی برای انتقاب گزینه درست باشد. زیرا کلمه "معمولا" در این گزینه سبب شده است تا دو گزینه الف و ج نیز مردود شمرده نشود؛ یعنی "معمولا" یا "اغلب" نرم افزارهای کتابخانه ای بر اساس قرارداد سالانه تهیه می شوند اما روش های دیگر هم احتمالا وجود دارد.

قیدهایی چون "باید، هتما، همواره، دائما و مانند آن" معمولا در مقایسه با قیدهایی مثل "معمولا، اغلب، شاید، ممکن است، بیشتر، کمتر و مانند آن" در متون علمی کمتر استفاده می شود. توجه به این واژه ها و مقایسه آنها می تواند کلید خوبی برای انتقاب گزینه درست باشد.

در بسیاری از موارد هدف طرح سوال از طرح چنین پرسش‌هایی علاوه بر سنجش میزان اطلاعات دانشجو، ارزیابی میزان دقت و نکته‌سنجی وی نیز می‌باشد. استفاده هوشمندانه پرسسگر از چنین تکنیکها و کلماتی می‌تواند پیچیدگی سوال را بیشتر کند و برین ترتیب هوش، دقت، نکته‌سنجی، سرعت عمل و تسلط متناوبی دانشجویان را دقیق‌تر ارزیابی نماید. در چنین مواردی دانشجو باور قطعی دارد که گزینه درست را انتخاب کرده است. اما غافل از هوشمندی طراح سوال در طراحی سوالی چند منظوره و ایثار ابهام بیشتر در انتخاب یک گزینه درست یا درست‌تر و نقش ویژه برقی از کلمات کلیدی است. در هر حال انتخاب چنین رویکردی باید مورد توجه دانشجو باشد.

برای تسلط بیشتر در پاسخ به چنین سوالاتی توصیه می‌شود طراحی سوالات پیچیده را نیز خود تمرین کنید. این بوری هم با تسلطی بیشتر متوا را درک می‌کنید و هم با چنین تکنیک‌هایی آشنا فواید شد. البته دقت کنید که تنها یک گزینه درست یا درست‌تر " باشد و استرلال لازم برای حذف گزینه‌های نادرست یا انتخاب گزینه درست را داشته باشید. برای سنجش میزان موفقیت خود در طراحی سوالی پیچیده اما درست، دیگران را هم آزمایش کنید. اگر توانستید چنین سوالاتی را به درستی طراحی کنید و تسلط کافی یافتید، شافص خوبی برای ارزیابی خودتان بدست آوردید. چنین رویکردی سبب فواید شد تا متون درسی و علمی را نیز با دقت بیشتری مطالعه و درک کنید. چند سوال بعدی را نیز با همین منطق تحلیل کنید.

۳۹۹. از نرم افزارهای کتابخانه ای چگونه پشتیبانی می‌شود؟

الف) پشتیبانی مداوم دارد
ب) پشتیبانی معمولاً براساس قرارداد سالانه است.

ج) پشتیبانی همواره بخشی از قرارداد فروش است. (د) کمتر به پشتیبانی نیاز دارد.

۴۰۰. نرم افزارهای کتابخانه ای معمولاً چگونه آموزش داده می‌شود؟

الف) همواره آموزش براساس قراردادی مستقل داده می‌شود

ب) آموزش همواره جدا از قرارداد فروش است.

ج) آموزش اغلب قبل از فروش نرم افزارها صورت می‌گیرد.

د) معمولاً آموزش اولیه با قرارداد فروش و آموزش‌های اضافی در قرارداد مستقل داده می‌شود.

۴۰۱. کدام گزینه در باره هزینه آموزشهای استفاده از نرم افزارهای کتابخانه ای درست است؟

الف) همواره رایگان است

ب) آموزشهای اولیه معمولاً رایگان و بخشی از قرارداد است.

ج) هزینه آموزشها همواره براساس قرارداد مستقل محاسبه و دریافت می‌شود

د) هزینه‌ها همواره براساس افراد محاسبه می‌شود.

۴۸۲. ترتیب و نظم نمایه های کتاب معمولا بر چه اساسی است؟

الف) نظم رده ای ب) نظم موضوعی ج) نظم الفبایی د) نظم صفحه ای

نکته: در این سوال نیز مانند برفی از سوالات دیگر از قیدهایی چون "معمولا، اغلب، همواره، هیچ گاه و مانند آن" برای سنجش میزان دقت استفاده شده است که برفی از افراد را با شک و تردید مواجه می کند. برای مثال گاه از نظم رده ای و موضوعی هم در نمایه ها استفاده می شود اما اغلب نمایه ها دارای نظم الفبایی هستند. حتی نمایه های موضوعی هم به نظم الفبایی توجیه دارند. واژه هایی دیگری هم وجود دارد که در برفی از سوالات کارکردی مشابه قیدهای فوق دارند که بایستی به آنها هم در سوال و هم در گزینه ها توجه ویژه کرد.